

Warszawa, dnia 30 lipca 2009 r.

RPO-621676-VII-7020/09/JN

Informacja
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Zakładzie Karnym w Krakowie Nowej Hucie
(Wyciąg)

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 1-3 lipca 2009 r. do Zakładu Karnego w Krakowie Nowej Hucie (zwanego dalej Zakładem) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego. Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich sprawdzili sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz okrutnym, niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- 1) wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Zakładu i jego podstawowych problemach, udzielonej przez Zastępcę Dyrektora jednostki,
- 2) dokonali oglądu całego Zakładu, w tym obejrzeli m.in. wybrane losowo cele mieszkalne we wszystkich oddziałach mieszkalnych, celę zabezpieczającą, celę do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, toalety, łaźnie, świetlice, sale do widzeń, pola spacerowe i boisko sportowe, pomieszczenia ambulatorium i izby chorych, kuchnię, pralnię oraz kotłownię,
- 3) przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych rozmowy ze skazanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Zakładu,
- 4) przeprowadzili, w oparciu o ujednolicony kwestionariusz, rozmowy bez obecności osób trzecich z 29 osadzonymi (z 13 kobietami i z 16 mężczyznami),
- 5) przyjęli jedną skargę.

2. Charakterystyka jednostki.

Zakład Karny w Krakowie Nowej Hucie jest jednostką typu półotwartego, przeznaczoną dla skazanych odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy. Znajdują się w nim:

- oddział aresztu śledczego dla kobiet tymczasowo aresztowanych,
- oddział otwarty i półotwarty dla skazanych kobiet z podgrupami P, M, R ,
- oddział półotwarty dla skazanych mężczyzn z podgrupami P, M.

Pojemność Zakładu wynosi 302 miejsca.

W czasie wizytacji cel nie stwierdzono osadzenia tymczasowo aresztowanych i skazanych z różnych grup klasyfikacyjnych we wspólnej celi mieszkalnej oraz osób niepalących z palącymi.

3. Ogląd jednostki.

Zakład Karny położony jest na obrzeżach miasta Krakowa. Większość budynków użytkowych oraz pawilony mieszkalne wolnostojące wybudowane zostały w latach 50-tych XX w. Jeden budynek wielofunkcyjny, w którym zlokalizowany jest pawilon mieszkalny dla mężczyzn oddany został do użytku w 2005 r.

Teren jednostki, utwardzony kostką brukową, jest czysty i zadbane.

Przeprowadzony ogląd całego terenu Zakładu i pomieszczeń w pawilonach mieszkalnych, w tym wizytacja cel oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły m.in. stwierdzić, że:

3.1. W Zakładzie **cele mieszkalne** są wieloosobowe (najwięcej jest cel cztero, pięcio i sześćoosobowych). Wszystkie cele w oddziale dla tymczasowo aresztowanych kobiet (dalej zwanych TA) są skanalizowane, z doprowadzoną ciepłą wodą oraz zabudowanymi kącikami sanitarnymi. Cele w oddziale dla skazanych kobiet i skazanych mężczyzn nie są skanalizowane.

W celach dla TA nie ma wentylacji grawitacyjnej, wietrzenie odbywa się poprzez otwieranie okien. W pozostałych celach, zdaniem licznych skazanych, wentylacja jest niesprawna, a otwieranie okien jest utrudnione z powodu stojących piętrowych łóżek.

Wielkość okien umożliwia właściwe doświetlenie cel, wystarczające do czytania i pisania, mimo, że w niektórych oknach cel dla TA są zamontowane blendy. Osoby, z którymi rozmawiano podczas wizytacji, sygnalizowały, że stolarka okienna jest nieszczelna. Oświetlenie sztuczne działa sprawnie. Zainstalowane gniazda elektryczne umożliwiają osadzonym korzystanie w celach z odbiorników telewizyjnych. W Zakładzie, w związku z realizowanym programem oszczędnościowym energii elektrycznej, dyrektor nie wyraża zgody na posiadanie w celach grzałek i czajników. Zimą cele ogrzewane są za pomocą centralnego ogrzewania, a cele dla tymczasowo aresztowanych kobiet są dodatkowo dogrzewane za pomocą elektrycznych piecyków.

W wielu wizytowanych celach, zasiedlonych przez mężczyzn, nie ma odpowiedniej do zakwaterowanych osób liczby stołów i taboretów. Z uwagi na przeludnienie brakuje miejsca na przechowywanie rzeczy osobistych skazanych i żywność. Stan techniczny półek i szafek budzi zastrzeżenia. Również stan materaców, pościeli, koców nie jest dobry. Liczne materace są zużyte, koce i poduszki zniszczone. Większość łóżek to łóżka piętrowe, typu koszarowego, nie posiadające drabinek ani zabezpieczeń przed upadkiem. Tylko oddział I i niektóre cele oddziału IV zostały wyposażone w nowe łóżka, spełniające aktualne normy bezpieczeństwa.

Cele dla TA wyposażone są w sprawny system przyzywowy.

Stan cel jest zróżnicowany. W oddziale I przeznaczonym dla mężczyzn, cele są w bardzo dobrym stanie technicznym, a ich wyposażenie jest zgodne z obowiązującymi przepisami. Panuje w nich ład i porządek. W pozostałych oddziałach wiele cel jest zniszczonych i zaniedbanych. Ściany mają liczne uszkodzenia mechaniczne, ubytki i zacieki, są zagrzybione, zawilgocone, z odpadającym tynkiem i wymagają odnowienia. Urządzenia sanitarne (umywalka, sedes) i sprzęt kwaterunkowy jest bardzo zużyty.

Nie stwierdzono braków w wyposażeniu cel w przedmioty służące do utrzymania higieny osobistej i czystości w celi (lustra, szczotki zmiotki, kosze na śmieci, itp.).

Osoby osadzone korzystają z własnej odzieży i bielizny. Ilość i rodzaj własnej odzieży, bielizny oraz obuwia, które osadzony może posiadać w celi określa Porządek Wewnętrzny obowiązujący w Zakładzie. Niezbędne ubrania skarbowe wydaje się

osadzonym według potrzeb przez nich zgłaszanych. Podlegają one wymianie raz w miesiącu.

We wszystkich wizytowanych celach znajduje się egzemplarz Porządku Wewnętrznego jednostki.

Korytarze oddziałów mieszkalnych wyposażone są w samoinkasujące aparaty telefoniczne, skrzynki pocztowe na korespondencję kierowaną do organizacji międzynarodowych oraz tablice ogłoszeń, zawierające niezbędne informacje m.in. adresy organów nadzoru i innych instytucji, do których osadzeni mogą kierować pisma dotyczące wykonania kary pozbawienia wolności, wykaz ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, urzędów pracy z pobliskich miejscowości, informacje dotyczące funduszu pomocy postpenitencjarnej i inne. Skazani mogą korzystać z aparatów samoinkasujących całodobowo, a korzystanie z nich w porze nocnej nie może zakłócać ciszy nocnej.

W korytarzu oddziałów półotwartych i oddziału otwartego znajdują się wydzielone miejsca do przygotowywania posiłków: kuchenka elektryczna, lodówki i 2 lub 3 czajniki elektryczne oraz wyznaczone są miejsca dla palących. W oddziale I palenie tytoniu dozwolone jest wyłącznie w palarni.

3.3. Łaźnia w oddziale dla tymczasowo aresztowanych kobiet wyposażona jest w trzy stanowiska prysznicowe, oddzielone od siebie ściankami i przysłonięte estetycznymi zasłonami. Na podłodze leżą czyste dywaniki prysznicowe. W części łazienkowej znajduje się szafka na środki higieny osobistej i automatyczna pralka. Skazane korzystają 2 razy w tygodniu z ok. 15 minutowej kąpieli i 1 raz w tygodniu, zgodnie z obowiązującym grafikiem, mają możliwość prania odzieży. Do ich dyspozycji są 3 metalowe rozkładane suszarki. Stan łaźni jest bardzo dobry.

Oddział dla skazanych kobiet i oddziały dla mężczyzn wyposażone są w zlokalizowany na korytarzu węzeł sanitarny, składający się z łaźni i toalet. Łaźnia w oddziale skazanych kobiet wyposażona jest w trzy oddzielone ściankami stanowiska prysznicowe, trzy umywalki, trzy toalety i jedną umywalkę do prania. W oddziałach dla mężczyzn zamontowano, oprócz obudowanych 4 kabin WC, 2 pisuary. Cztery stanowiska prysznicowe nie są zabudowane, nie są też wyposażone w przysłony materiałowe. Brakuje w nich mat antypoślizgowych. W łaźniach znajdują się taborety, półki na środki higieny osobistej i wieszaki na

odzież. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, skazani mężczyźni korzystają z kąpieli 1 raz w tygodniu. Skazanym zapewniono także możliwość prania odzieży. Mają oni do dyspozycji pralki wirnikowe i metalowe suszarki. Skazani zakwaterowani w oddziale I i III mogą korzystać z suszarni. Ponadto, na zewnątrz, w pobliżu oddziałów mieszkalnych, są zamontowane na stałe suszarki ogrodowe.

Łaźnia w oddziale I (w nowym budynku) jest zawilgocona, z licznymi śladami zagrzybienia na suficie. Przyczyną takiego stanu jest niesprawnie funkcjonująca wentylacja.

Ciepła woda dostarczana jest dwukrotnie w ciągu dnia, w godz. 7.15-8.15 i 20.15-21.45.

Bielizna osobista i ręczniki są wymieniane co tydzień, zaś bielizna pościelowa co dwa tygodnie, co jest zgodne z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r., w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (zwane dalej rozporządzeniem w sprawie warunków bytowych).

W Zakładzie znajduje się punkt fryzjerski.

3.4. Kuchnia zakładowa usytuowana jest w odrębnym budynku. Do kuchni właściwej przylegają pomieszczenia zmywalni, obieralni warzyw, magazyn z chłodnią oraz niewielkie pomieszczenie przeznaczone do wydawania posiłków, które obecnie jest remontowane. W dniu wizytacji, w pomieszczeniu tym, mimo prac remontowych (na podłodze był gruz, cegła, worki po cemencie i sprzęt do wykonywania drobnych prac murarskich), przechowywano pojemniki z pieczywem i wydawano posiłki. W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się utrzymana w czystości stołówka. Pomieszczenie to jednak jest zawilgocone i zagrzybione. Skazani jedzą obiady na stołówce ogólnej zgodnie z ustalonym w Zakładzie Porządkiem Wewnętrznym.

W dniu wizytacji, oprócz posiłków według normy podstawowej, kuchnia przygotowała dietę lekkostrawną, cukrzycową, wegetariańską i wyznaniową. Próbkę jedzenia znajdowały się w wydzielonej lodówce, przeznaczonej wyłącznie do tego celu, niezabezpieczonej jednak przed dostępem osób nieuprawnionych, co jest niezgodne z § 5.2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 kwietnia 2007 r. w sprawie pobierania i przechowywania próbek żywności przez zakłady żywienia

typu zamkniętego (Dz. U. Nr 80, poz.545). Zgodnie z informacją udzieloną przez szefa kuchni, próbki są przechowywane przez 4 dni.

Stan czystości pomieszczeń kuchni nie budzi zastrzeżeń, ale w pomieszczeniach socjalnych dla pracujących kobiet (szatnia, łazienka i toaleta) panuje nieporządek.

Ponadto, skazane kobiety i skazani mężczyźni mogą przygotowywać i spożywać własne posiłki mając do dyspozycji kuchenki elektryczne, które znajdują się w wyznaczonych miejscach w pawilonach mieszkalnych.

3.5. Widzenia odbywają się w pomieszczeniach, znajdujących się oddziale V, według zasad określonych w § 26 i § 27 Porządku Wewnętrznego dla skazanych i § 25, 26 i 27 Porządku Wewnętrznego dla tymczasowo aresztowanych. Do dyspozycji są **2 sale do udzielania widzeń**. W jednym z nich realizowane są widzenia w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt osadzonego z odwiedzającym na zasadach ogólnych (przy stoliku), przeznaczone dla skazanych kobiet i mężczyzn. Sala ta dysponuje 15 stolikami. Przebieg widzeń nadzorowany jest przez funkcjonariusza Służby Więziennej. W drugiej sali, przy 5 stanowiskach, widzenia udzielane są w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt tymczasowo aresztowanym kobietom. Wyodrębniono też miejsce, z 3 stolikami, dla TA mających zgodę organu, do którego dyspozycji pozostają, na udzielenie widzenia w sposób inny niż określony w art. 217 § 2 kodeksu karnego wykonawczego (dalej k.k.w.). Do zespołu tych pomieszczeń należy również pokój dla adwokata. Pomieszczenie to ma służyć także do udzielania nagrody wynikającej z art. 138 § 1 pkt 2 kodeksu karnego wykonawczego. W Zakładzie nie ma pomieszczenia, w którym realizowane byłyby widzenia określone w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w.

Wszystkie sale do udzielania widzeń są wyposażone w stoliki i krzesła. Są one w dobrym stanie technicznym. W pomieszczeniach jest zachowany porządek, ale nie zadbano o ich estetyczny wygląd.

W obrębie sali do widzeń znajdują się dwie toalety, przeznaczone wyłącznie dla osób odwiedzających. Z względów bezpieczeństwa skazani korzystają z toalet znajdujących się w oddziałach mieszkalnych. Osoby odwiedzające mogą dokonywać zakupów w ramach tzw. poczęstunku. Mogą także zakupić niezbędne artykuły z przeznaczeniem dla osadzonego.

3.6. Osadzeni mają prawo trzy razy w miesiącu dokonywać zakupów artykułów żywnościowych, wyrobów tytoniowych oraz przedmiotów dopuszczonych do sprzedaży w Zakładzie. Zakupów dokonują w **kantynie**. Kupującym zapewniono duży wybór produktów (artykuły spożywcze, papiernicze, chemiczno - kosmetyczne). Ceny produktów, ustalone przez producenta i widniejące na opakowaniu, obowiązują w kantynie (np. ceny artykułów tytoniowych, jogurtów, kart telefonicznych). Kierownictwo jednostki regularnie przeprowadza kontrolę cen. Zdaniem kierownika działu kwatermistrzowskiego ceny w kantynie nie odbiegają istotnie od cen na rynku lokalnym. Szczegółowy plan korzystania z kantyny jest zamieszczony w Porządku Wewnętrznym.

3.7. Na terenie jednostki zorganizowano niewielkie **pole spacerowe** dla tymczasowo aresztowanych kobiet, jedno duże pole spacerowe dla skazanych kobiet oraz 2 boiska rekreacyjno-sportowe dla mężczyzn, służące do gry w piłkę nożną oraz w siatkówkę, koszykówkę i tenisa ziemnego. Na wszystkich polach spacerowych znajdują się ławki. Drzewa zapewniają miejsca zacienione. Stan placów spacerowych jest bardzo dobry.

Tymczasowo aresztowane kobiety korzystają codziennie z półtoragodzinnego spaceru oraz 1 raz w tygodniu z zajęć sportowych na polu spacerowym dla skazanych kobiet, a pozostali osadzeni spędzają w ciągu dnia na powietrzu dowolną ilość czasu. Ruch skazanych na terenie jednostki jest swobodny i, z uwagi na typ zakładu, nie prowadzi się jego ewidencji.

3.8. Do dyspozycji skazanych kobiet i mężczyzn jest wielofunkcyjna **świetlica** centralna. Znajdują się w niej 2 stoły do gry w ping-ponga oraz kącik muzyczny, (wyposażony w organy elektroniczne, gitary, sprzęt nagłaśniający), w którym odbywają się także spotkania ligi brydża. Tu przechowywany jest również sprzęt sportowy. W wydzielonym, za pomocą ruchomej ściany, miejscu znajduje się kaplica, w której odbywają się msze św. Stan ścian świetlicy jest zły: wilgoć, grzyb, odpadający tynk. W obrębie świetlicy znajduje się toaleta.

W oddziale dla tymczasowo aresztowanych kobiet znajduje się świetlica oddziałowa. Osadzone spędzają tu czas wolny grając w tenisa stołowego, oglądając TV lub czytając książki i gazety. W świetlicy znajduje się punkt biblioteczny. Ponadto, odbywają się w niej msze św. i spotkania modlitewne dla wszystkich

kobiet osadzonych w Zakładzie. Pomieszczenie jest schludne, ale z widocznymi na suficie śladami wilgoci.

W budynku tzw. „stara administracja” znajduje się sala kinowa, wyposażona w kino domowe. Jest w nim brudno, sufit i ściany są zawilgocone. Ponadto, w zakładzie funkcjonuje pracownia plastyczna, w której instruktor zatrudniony z zewnątrz, prowadzi zajęcia dla osadzonych chcących rozwijać swoje zainteresowania malarskie.

W ramach projektu „Program Operacyjny Kapitał Ludzki” jedno z pomieszczeń zostało wyposażone w 11 stanowisk komputerowych. W sali tej odbywają się kursy komputerowe i kursy nauki języka angielskiego. Zakład dysponuje również 10-stanowiskową pracownią komputerową, w której odbywają się zajęcia Klubu Pracy, szkolenia i kursy zawodowe.

3.9. W Zakładzie jest **biblioteka centralna**. Znajduje się w niej ok. 4 tys. woluminów. Biblioteka dysponuje aktualnymi aktami prawnymi, również w języku angielskim, niemieckim i rosyjskim oraz poradnikami z różnych dziedzin prawa.

Zakład prenumeruje 1 egzemplarz Rzeczpospolitej, a prasa kolorowa dostarczana jest do biblioteki z obiegu wtórnego. Ponadto, osadzeni korzystają z możliwości indywidualnych zamówień prasy.

3.10. W ramach **zajęć kulturalno-oświatowych** osoby pozbawione wolności korzystają z sieci telewizji „Azart”, zapewniającej dostęp do podstawowych programów telewizyjnych. Zgodnie z Porządkiem Wewnętrznym, mogą oni używać sprzętu audiowizualnego do czasu ogłoszenia ciszy nocnej. Zakład dysponuje odbiornikami telewizyjnymi, które są na stałym wyposażeniu cel mieszkalnych dla tymczasowo aresztowanych. Za zgodą Dyrektora jednostki, osadzeni mogą korzystać także z prywatnego sprzętu audio-video.

Za pośrednictwem radiowęzła nadawane są audycje i muzyka. Do stałych form zajęć sportowych i kulturalno-oświatowych należą; gra w tenisa stołowego, piłkę nożną, siatkówkę oraz zajęcia kulinarne i quizy. Administracja organizuje imprezy masowe: koncerty, przedstawienia, widowiska, turnieje.

W działalności sportowej duży nacisk kładzie się na masowość i powszechność zajęć. Zajęcia sportowe na boiskach organizowane są przez cały rok, poza okresami, w których występują niekorzystne warunki atmosferyczne.

Na uwagę zasługuje fakt istnienie bogatej oferty zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych organizowanych przez administrację zakładu poza terenem jednostki penitencjarnej. Wyróżniający się swoją postawą i zachowaniem skazani korzystają z zajęć realizowanych w trybie art. 91 pkt 4 i art. 92 pkt 4 k.k.w. Największą popularnością wśród mężczyzn cieszą się wyjazdy na mecze piłki nożnej. Duża grupa skazanych wychodzi do kin, teatrów i muzeów Systematycznie skazani mężczyźni i kobiety uczestniczą w nabożeństwach w kościele w Ruszcy.

Stałym elementem pracy penitencjarnej w Zakładzie są zajęcia o charakterze terapeutycznym.

W Zakładzie odbywają się mitingi Grupy Anonimowych Alkoholików.

Przepisy Porządku Wewnętrznego przewidują możliwość funkcjonowania zespołu skazanych o cechach samorządu: Rzecznik Praw Skazanych i Rada Kulturalno-Oświatowo-Sportowa.

3.11. Opiekę duszpasterską sprawuje ksiądz katolicki. **Posługi religijne** odbywają się w kaplicy oraz w estetycznie urządzonej pomieszczeniu przeznaczonym do spotkań indywidualnych. Msze św. odprawiane są w niedziele i święta, a posługi indywidualne zwykle w piątki. Ponadto, mają miejsce stałe spotkania z siostrami zakonnymi, które prowadzą cykliczne spotkania modlitewne oraz organizują posługi okolicznościowe związane z okresem świątecznym lub innymi ważnymi wydarzeniami roku liturgicznego. Wszyscy osadzeni mają możliwość wysłuchania mszy św. za pośrednictwem radiowęzła.

W Zakładzie odbywają się spotkania Świadków Jehowy oraz grupy wyznaniowej Świecki Ruch Misyjny „Epifania”.

3.13. Zakład Opieki Zdrowotnej (dalej zwany ZOZ) Zakładu mieści się w budynku wielofunkcyjnym. Znajduje się tu gabinet lekarski oraz 3 izby chorych, w tym jedna, gdy jest taka potrzeba, spełnia rolę izolatki. Dodatkowo jedna izba chorych usytuowana jest w oddziale dla tymczasowo aresztowanych kobiet. Ponadto, Zakład dysponuje gabinetem stomatologicznym i ginekologicznym. Obok wymienionych gabinetów znajduje się poczekalnia dla pacjentów.

Pomieszczenia służby zdrowia są czyste. Wyjątkiem jest gabinet ginekologiczny, w którym w dniu wizytacji podłoga była brudna. W części gabinetów ściany wyłożone są glazurą, a na podłodze położona jest łatwo zmywalna terakota.

Gabinety wyposażone są w środki dezynfekcyjne. W każdym gabinecie znajduje się apteczka z lekami stosowanymi w podstawowej opiece medycznej. W gabinecie ginekologicznym szafka z lekami nie jest zabezpieczona przed dostępem osób nieupoważnionych. Nie stwierdzono obecności leków przeterminowanych. Lekarstwa są systematycznie dostarczane z apteki w Krakowie, a leki zlecane przez lekarzy specjalistów na recepty indywidualne – w miarę potrzeby.

Z informacji uzyskanej od kierownika ambulatorium wynika, że nie występują szczególne problemy w zakresie zapewnienia osadzonym właściwej opieki lekarskiej. Poza podstawowym wyposażeniem, ambulatorium dysponuje otoskopem, urządzeniem EKG, wózkiem inwalidzkim, elektronicznym ciśnieniomierzem oraz gleukometrem.

Sale chorych mają własne węzły sanitarne wraz z natryskami. Łazienki wyposażone są w uchwyty dla osób niepełnosprawnych ruchowo. W stanowiskach prysznicowych nie ma mat antypoślizgowych. Izba chorych w oddziale dla tymczasowo aresztowanych kobiet wyposażona jest w sprzęt kwaterunkowy właściwy dla celi mieszkalnej, bowiem do tego celu czasem jest wykorzystywana. Pomieszczenie to nie ma wentylacji grawitacyjnej, wietrzenie odbywa się tylko poprzez otwieranie okien. Dodatkowo wyposażona jest w piec akumulacyjny, służący w porze jesienno-zimowej do ogrzewania.

W ambulatorium obowiązuje zakaz palenia tytoniu.

Osadzonym zapewnia się opiekę medyczną codziennie. Na podkreślenie zasługuje fakt, że osadzeni mają swobodny dostęp do lekarza. W wielu przypadkach przyjmowani są również ci, którzy nie spełnili obowiązku rejestracji. Przeciętna ilość udzielanych porad oraz pomocy jest znacznie wyższa niż ilość pomocy świadczonej przez służby medyczne w warunkach wolnościowych.

Po godzinach pracy ambulatorium, w razie nagłego zachorowania, wzywane jest Pogotowie Ratunkowe.

W ambulatorium nie ma Karty Praw Pacjenta.

3.14. W Zakładzie nie funkcjonuje szkoła żadnego typu, a nauczanie prowadzi się jedynie w formie kursów, zorganizowanych ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz ze środków pomocy postpenitencjarnej. W 2008 r. zrealizowano kursy dekarza, kurs spawacza, posadzkarza, krawcowej, stylisty fryzur, komputerowy oraz kurs języka angielskiego.

Ponadto, na terenie zakładu realizuje się programy readaptacyjne mające na celu przygotowanie skazanych do funkcjonowania w społeczeństwie po opuszczeniu zakładu karnego. Administracja zakładu oferuje skazanym m.in. programy z zakresu profilaktyki przeciwalkoholowej i przeciw narkotykowej, program psychokorekcyjny dla skazanych z art. 178 § 1 kodeksu karnego, programy „Zapobiec przemocy” i „Kotwica” skierowane do kobiet oraz program „Otwarte Drzwi”, ukierunkowany na podwyższenie kompetencji społecznych i zdobycie praktycznych umiejętności poprzez prace charytatywne na rzecz Domu Pomocy Społecznej w Łyszkowicach.

3.15. Zatrudnienie osadzonych realizowane jest w dwóch formach. Pierwsza to zatrudnienie odpłatne na podstawie skierowania do pracy, świadczone na rzecz jednostki penitencjarnej oraz na rzecz kontrahenta zewnętrznego. Drugą formą zatrudnienia jest zatrudnienie nieodpłatne, świadczone na rzecz Zakładu lub organów administracji publicznej.

3.16. Aktualnie w jednostce trwa remont **kotłowni** i modernizacja pomieszczeń **pralni**. W pralni znajdują się, umieszczone w widocznym miejscu, instrukcje obsługi maszyn oraz przepisy BHP. Pracujące tu kobiety nie mają pomieszczenia socjalnego, a toaleta (bez stanowiska prysznicowego) jest w złym stanie technicznym. W trakcie rozmowy z przedstawicielami Rzecznika, kobiety wyrażały potrzebę dodatkowej kąpieli po zakończeniu pracy, ale, jak poinformowały, nie ma zgody na realizację ich prośby. Na terenie Zakładu znajduje się również **pracownia spawaczy**.

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

W toku wizytacji przeprowadzono, według opracowanego kwestionariusza, rozmowy z 29 osobami pozbawionymi wolności, w tym z 16 mężczyznami i 13 kobietami. Rozmowy ukierunkowane były głównie na kwestie przestrzegania praw przysługujących osadzonym. Część osób wytypowano do rozmów z uwagi na większe, niż w przypadku pozostałych osadzonych, narażenie na niewłaściwe traktowanie: 5 osób mający więcej niż 60 lat i 1 cudzoziemiec. Rozmowy odbywały się bez obecności osób trzecich, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez osoby pozbawione wolności.

W rozmowach z osadzonymi uzyskano opinie w przedmiocie przestrzegania podstawowych praw osób pozbawionych wolności i atmosfery panującej w Zakładzie. Osadzeni pozytywnie oceniali realizację przysługujących im uprawnień. Niemniej jednak zgłoszono uwagi i zarzuty, które dotyczyły następujących kwestii:

1) w zakresie **warunków panujących w celi mieszkalnej** uwagi dotyczyły przede wszystkim przeludnienia (10) i braku dopływu świeżego powietrza (9). Wskazywano, że w celach mieszkalnych jest duszno, w porze letniej gorąco, a zimą zimno i panuje w nich wyczuwalny zapach stęchlizny (11.) Kierownik działu kwatermistrzowskiego wyjaśnił, że w okresie letnim podejmuje się działania zmniejszające skutki wysokich temperatur powietrza. Polegają one na kropieniu wodą dachów oddziałów mieszkalnych, otwieraniu cel w porze dziennej, a cel przeznaczonych dla tymczasowo aresztowanych w porze spacerów. Skazani mężczyźni podnosili również kwestię niesprawnej wentylacji (4) oraz niewystarczającego wyposażenia cel w sprzęt kwaterunkowy. Kobietom brakowało stałego dostępu do ciepłej wody (5) oraz wystarczającej ilości środków do utrzymania czystości (5). Niektóre z nich wskazywały, że same muszą kupować płyn do WC, płyn do mycia naczyń oraz proszek do prania. Z wyjaśnień złożonych przez kierownika działu kwatermistrzowskiego wynika, iż środki czystości i higieny osobistej wydawane są wszystkim osadzonym w ilościach zgodnych z przepisami. Ponadto, tymczasowo aresztowane kobiety żaliły się na brak odpowiedniego oświetlenia cel. Małe okna, dodatkowo przysłonięte blendami, są przyczyną nieustannie panującego półmroku. Pojedyncze uwagi dotyczyły złego stanu materaców, braku miejsca do suszenia prania. Osiemnastu respondentów oceniło warunki bytowe jako dobre lub dość dobre, jednaście osób stwierdziło, że warunki są znośne lub złe;

2) w zakresie **kąpiele** uwagi mężczyzn dotyczyły wyłącznie częstotliwości i zbyt krótkiego czasu trwania kąpieli. Osadzeni korzystają z łaźni raz w tygodniu, co jest zgodne z obowiązującymi przepisami. Wyrażenie potrzeby częstszych kąpieli należy potraktować jako wyraz większej świadomości higieny osobistej i troski o zdrowie; Kobiety miały znacznie więcej zastrzeżeń w tym zakresie. Wskazywały na ograniczony dostęp do ciepłej wody: „nie zawsze w ciągu dnia woda jest dostępna”, „nie dla

wszystkich kobiet starcza ciepłej wody”, „tworzą się kolejki po ciepłą wodę”, „trudno uregulować temperaturę wody”. Jest to poważne źródło konfliktów interpersonalnych. Ponadto, kobiety podkreślały, że trzy umywalki i trzy sanitariaty dla 70 osób w oddziale mieszkalnym to zdecydowanie za mało;

3) w zakresie **wyżywienia** kierowano wyłącznie pojedyncze uwagi. Kobiety oczekiwałyby zmian w jadłospisie, głównie większej ilości warzyw i nabiału na rzecz wędlin i podrobów oraz wzbogacenia menu o świeże owoce. Dwie uwagi dotyczyły małego zróżnicowania posiłków. Zaznaczyć jednak należy, że tylko nieliczne osoby formułowały uwagi, a zdecydowana większość respondentów (24 osoby) oceniło wyżywienie jako dobre lub dość dobre. Wielu z nich podkreślało, że wyżywienie jest bardzo dobre;

4) w zakresie **udzielania widzeń** jeden z rozmówców sygnalizował problem wielogodzinnego oczekiwania osób odwiedzających na realizację widzenia. Trzech mężczyzn skarżyło się na braku toalet dla osadzonych w pomieszczeniach do udzielania widzeń oraz długiego oczekiwania w kolejce do kantyny. Ostatni zarzut podniosły w rozmowach również kobiety. Ponadto, zwróciły one uwagę na ciasnotę panującą podczas widzeń. Duża ilość odwiedzin w tym samym czasie oraz obskurne, nieestetyczne pomieszczenia nie sprzyjają w budowaniu właściwej atmosfery spotkań. Dwie tymczasowe aresztowane poinformowały, że telefony, za pomocą których odbywają się rozmowy z odwiedzającymi, są popsute;

5) w zakresie **warunków dokonywania zakupów na wypiszę** nieliczni respondenci podnosili uwagi. Dwie osoby wskazały na zawyżone ceny sprzedawanych artykułów, a pojedyncze uwagi dotyczyły braku cennika, nieczytelnych paragonów oraz braku w sprzedaży tytoniu;

6) w zakresie **przyjmowania i wydawania korespondencji** uwagi TA dotyczyły przetrzymywania korespondencji przez organ nadzoru;

7) w zakresie **korzystania z prasy i książek** jedna rozmówczyni wskazała na brak codziennej prasy, pozostali ankietowani nie mieli uwag ;

8) w zakresie **korzystania z zajęć kulturalno – oświatowych i sportowych** odebrano uwagę dotyczącą braku świetlicy w oddziale dla skazanych kobiet oraz uwagę dwóch mężczyzn odnośnie konieczności odbycia ¼ kary pozbawienia wolności,

by móc korzystać z zajęć sportowych, organizowanych poza terenem Zakładu. Zdecydowana większość respondentów wskazywała na bogatą ofertę zajęć K-O ;

9) w zakresie **korzystania z usług religijnych** uwagi formułowały wyłącznie kobiety. Tymczasowo aresztowane wskazywały, że mogą uczestniczyć we mszy św. tylko co drugi tydzień oraz żaliły się, że w przypadku małej ilości chętnych, msze św. nie są organizowane. Ponadto, informowały, że uczestnictwo w spotkaniach modlitewnych uwarunkowane jest złożeniem deklaracji przybycia na każde spotkanie.

Respondenci wysoko ocenili działalność **szużby zdrowia** i dostępność do specjalistycznych świadczeń medycznych. 25 z nich oceniło opiekę medyczną jako dobra lub dość dobrą.

W trakcie rozmów z osadzonymi przedstawiciele Rzecznika nie odebrali uwag dotyczących **karania dyscyplinarnego**. Wśród ankietowanych było 7 osób karanych dyscyplinarnie. Wszyscy uznali karę za sprawiedliwą i współmierną do przewinienia. Wobec żadnego respondenta nie użyto środków przymusu bezpośredniego.

Nie było żadnych uwag w zakresie: **korzystania z aparatów telefonicznych, organizacji spacerów, przekazywania paczek, zatrudnienia i organizacji kursów zawodowych.**

5. Ocena traktowania osób pozbawionych wolności

W ocenie wizytujących, atmosfera w jednostce penitencjarnej jest dobra. Wyniki przeprowadzanych rozmów wskazują, że relacje między osadzonymi a funkcjonariuszami Służby Więziennej są prawidłowe. Nie zgłoszono uwag dotyczących traktowania. Żaden z rozmówców nie spotkał się poniżaniem jego osoby czy innych osób przez funkcjonariuszy. Respondenci nie mieli zastrzeżeń do sposobu przeprowadzania kontroli osobistej osadzonych. Większość rozmówców, oceniając pracę wychowawców, wskazywało, iż są to osoby kompetentne i chętne do udzielania pomocy. Ich codzienny kontakt z osadzonymi umożliwia bezzwłoczne załatwianie zgłaszanych spraw i pozwala rozpoznać ewentualne zarzewie konfliktu. W takich sytuacjach, w celu osiągnięcia porozumienia między osadzonymi, wychowawcy chętnie korzystają z metod mediacyjnych. Czterech respondentów, uwikłanych w konflikt z współosadzonymi, po zgłoszeniu tego faktu wychowawcy, spotkało się ze

rozumieniem z ich strony i propozycją skutecznych rozwiązań trudnej sytuacji. W ocenie rozmówców, psychologzy w kontaktach z osadzonymi prezentują postawę otwartości i zrozumienia. Jedynie trzy ankietowane kobiety poinformowały o swoich trudnościach w nawiązaniu satysfakcjonujących je relacji z panią psycholog, z uwagi na jej bardzo młody wiek. Wychowawcy i psychologzy realizują autorskie programy readaptacyjne, mające na celu przede wszystkim podwyższenie kompetencji społecznych i zdobycie praktycznych umiejętności przez skazanych w okresie poprzedzającym zwolnienie. Wychowawca ds. postpenitencjarnych współpracuje ze schroniskami dla bezdomnych, jeżeli skazany wyraża zgodę, informuje odpowiedni terytorialnie Ośrodek Pomocy Społecznej o jego planowanym wyjściu i zakresie niezbędnej pomocy, której będzie wymagał po opuszczeniu Zakładu. Ponadto, skazanym udziela się informacji na temat zasad kontaktowania się z kuratorem sądowym, ubiegania się o pomoc w OPS, zarejestrowania się w Urzędzie Pracy jako bezrobotny. Administracja opracowała specjalny informator dla opuszczających Zakład, w którym są zawarte wszystkie niezbędne informacje.

Pracownicy działu penitencjarnego przywiązują dużą wagę do rozpoznawania osobowości osadzonych, w celu doboru właściwych metod i środków oddziaływania penitencjarnego. Kierownictwo jednostki ma regularny kontakt z osadzonymi. Dyrektor Zakładu i kierownicy działów przyjmują na rozmowę osadzonego niezwłocznie po zgłoszeniu prośby. Dyrektor realizuje obowiązek wizytowania cel mieszkalnych raz w miesiącu.

7. Wnioski i zalecenia

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły uznać, że - generalnie rzecz biorąc - w Zakładzie Karnym w Krakowie Nowej Hucie przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności. Zgłoszone przez osadzonych uwagi i zastrzeżenia, dotyczące szeroko rozumianych warunków pobytu w Zakładzie, także nie dają podstaw do stwierdzenia, iż osoby pozbawione wolności są traktowane w sposób okrutny lub poniżający. Wysoko należy ocenić atmosferę panującą w Zakładzie, zwłaszcza w relacjach funkcjonariusze - osadzeni, co znalazło odzwierciedlenie w wynikach przeprowadzonych rozmów.

Obszarem, w którym może dochodzić do naruszeń praw przysługujących osadzonym są warunki socjalno-bytowe: przeludnienie i bardzo zły stan sanitarno-techniczny niektórych pomieszczeń, w tym głównie cel mieszkalnych w oddziale II i III, świetlicy centralnej i sali kinowej.

W celu poprawy warunków osadzenia w Zakładzie Karnym w Krakowie Nowej Hucie wskazane jest:

1. przeprowadzenie remontu generalnego cel mieszkalnych zlokalizowanych w starych budynkach;
2. podjęcie działań zmierzających do zapewnienia minimalnej normy 3m² na jedną osobę wszystkim osadzonym;
3. wyposażenie cel mieszkalnych w sprzęt kwaterunkowy zgodnie z obowiązującymi przepisami;
4. dokonanie wymiany łóżek na inne o konstrukcji gwarantującej bezpieczeństwo osadzonych (posiadające drabinki i zabezpieczenia);
5. sprawdzenie stanu materacy, koców, pościeli, ścierek i ręczników oraz dokonanie wymiany nienadających się do użytku;
6. podjęcie działań zmierzających do rozwiązania problemu dostępu do ciepłej wody w oddziałach kobiecych, tak by wypełnić dyspozycje zawartą w § 30 pkt. 4 regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonania kary pozbawienia wolności;
7. naprawienie wentylacji w łaźni oddziału I;
8. rozważenie możliwości zapewnienia dodatkowej kąpieli po zakończonej pracy dla kobiet pracujących w pralni;
9. zapewnienie w miejscach pracy pomieszczeń socjalnych dla wszystkich pracujących osadzonych;
10. wyposażenie stanowisk prysznicowych w maty antypoślizgowe;
11. rozważenie możliwości zmian w jadłospisie tak, by wzbogacić go o większą ilość warzyw, świeżych owoców i nabiał;
12. wprowadzenie do polityki nagradzania możliwości przewidzianej w art. 138 § 1 pkt. 2 i 3, a tym samym wygospodarowanie pomieszczenia do realizacji widzenia w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej;
13. wyposażenie ambulatorium w Kartę Praw Pacjenta dostosowaną do sytuacji prawnej osób pozbawionych wolności;

14. zabezpieczenie lodówki, w której przetrzymuje się próbki jedzenia i apteczki z lekami w gabinetach specjalistycznych przed dostępem osób nieuprawnionych.

Zważywszy na powyższe, istnieje pilna potrzeba przyznania jednostce środków finansowych, które umożliwią przeprowadzenie niezbędnych remontów oraz realizację w/w wniosków i zaleceń.

W odpowiedzi na wnioski i zalecenia, w piśmie z dnia 21 września 2009 r. Dyrektor Aresztu Śledczego Warszawa-Mokotów (dalej: Dyrektor AŚ) przekazał stanowisko dotyczące przekazanych uwag:

W odpowiedzi, Dyrektor Zakładu Karnego w Krakowie Nowej Hucie (dalej: Dyrektor ZK) w piśmie z dnia 1 września 2009 r. odniósł się do wniosków i zaleceń, informując Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, że:

1. Zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o ujęcie w planach inwestycyjno-remontowych zadania „remont generalny cel mieszkalnych w pawilonach B,C,D i E” oraz zabezpieczenie środków finansowych na ten cel.

2. Zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o rozważenie możliwości ograniczenia kierowania transportów do Zakładu Karnego w Krakowie Nowej Hucie do takiej ilości, aby zapewnić wszystkim osadzonym normę 3m² na jedną osobę.

3. W celu zapewnienia prawidłowego wyposażenia cel mieszkalnych w sprzęt kwaterunkowy, dokonano wydania z magazynów posiadanego jeszcze sprzętu kwaterunkowego oraz zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o zabezpieczenie środków finansowych na zakup nowego sprzętu. Jednocześnie zobowiązano funkcjonariuszy działu kwatermistrzowskiego do systematycznego kontrolowania sprzętu znajdującego się w pawilonach mieszkalnych i kierowania uszkodzonego do warsztatu stolarskiego znajdującego się na terenie zakładu.

4. Zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o zabezpieczenie środków na zakup nowych łóżek o konstrukcji gwarantującej bezpieczeństwo osadzonych.

5. Dokonano sprawdzenia stanu technicznego posiadanych materacy, koców, pościeli, ścierek i ręczników. Nienadające się do dalszej eksploatacji wycofano z użytkowania i zastąpiono je nowymi. Jednocześnie zobowiązano funkcjonariusza działu kwatermistrzowskiego odpowiedzialnego za gospodarkę mundurową osadzonych do systematycznego wyłączania z użytkowania składników mocno wyeksploatowanych.

6. W celu rozwiązania problemu dostępu do ciepłej wody w oddziałach kobiecych, tak by wypełnić dyspozycje zawartą w § 30 pkt 4 regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonania karty pozbawienia wolności, wydłużono czas podawania ciepłej wody w pawilonie dla skazanych kobiet (paw. D) zarówno do umywalek jak i pod sitka natryskowe.

7. Zakupiono i zamontowano nowe wentylatory wyciągowe do wentylacji mechanicznej łaźni oddziału I (paw. A).

8. Zapewniono możliwość dodatkowej kąpieli po zakończonej pracy kobietom pracującym w pralni.

9. Zapewniono w miejscach pracy na terenie Zakładu Karnego pomieszczenia socjalne dla pracujących osadzonych.

10. Wyposażono stanowiska prysznicowe dla osadzonych w maty antypoślizgowe.

11. Wprowadzono zmiany do jadłospisów polegające na wzbogaceniu posiłków o większą ilość świeżych warzyw i owoców.

12. Ponadto Rzecznik został powiadomiony o braku możliwości wygospodarowania pomieszczenia do realizacji widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej, z uwagi na znaczne przeludnienie jednostki. Dyrektor ZK wyjaśnił, że realizacja tego zalecania wiązałaby się zatem z pogorszeniem warunków socjalno-bytowych dla osadzonych. Jednocześnie

zapewnił, że w przypadku modernizacji jednostki zostanie rozważona możliwość wygospodarowania takiego pomieszczenia.

13. Wyposażono Ambulatoria w Karty Praw Pacjenta dostosowane do sytuacji prawnej osób pozbawionych wolności.

14. Wyjaśniono także, że lodówka, w której przetrzymywane są próbki jedzenia i apteczki z lekami w gabinetach specjalistycznych są zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych.